

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p1 van 16)

Projecten gestart in 2018	Thema	Onderzoeksorganisatie	Andere betrokken organisaties	Duur project (in maanden)
<p>Groen als motor voor bewegen, ontmoeten en ontspannen</p> <p>Call 12-03-2018</p>	<p>Groen heeft een belangrijke positieve invloed op de gezondheid van mensen via verschillende mechanismen. Groen heeft een positief effect op het herstel van stress, zet aan tot bewegen en kan leiden tot ontmoeting tussen mensen. Deze positieve effecten gelden voor alle mensen, maar zeer waarschijnlijk meer voor mensen in buurten met een lagere sociaaleconomische status.</p> <p>In dit onderzoeksproject worden twee buurten in Maastricht geselecteerd. De huidige groensituatie in deze buurten wordt in detail in kaart gebracht en daarnaast wordt geïnventariseerd wat de wensen van kinderen en ouderen zijn ten aanzien van dit groen. Op basis hiervan wordt een groenontwerp voor beide buurten opgesteld en 'doorgerekend' met het model 'EcoMATCH' van ICIS*. Met dit model kunnen de baten van groen in de wijk voor gezondheid worden berekend.</p> <p>Dit project wordt uitgevoerd door de GGD Zuid Limburg, samen met de gemeente Maastricht en ICIS (International Centre for Integrated assessment and Sustainable development); een interdisciplinair onderzoekscentrum van de Universiteit Maastricht. Contactpersoon: Sandra Akkermans, GGD Zuid Limburg</p>	GGD Zuid-Limburg, Unit Medische Milieukunde	Gemeente Maastricht, afdeling Ruimte Universiteit Maastricht, ICIS (International Centre for Integrated assesment and Sustainable development)	6 maanden € 15.000
<p>Perceptie gezondheidsrisico's mestverwerking</p> <p>Tussentijds gehonoreerd per 24-05-2018</p>	<p>Aanleiding Bij de GGD'en zien grote weerstand van omwonenden bij de bouw van nieuwe mestverwerkers. De bezorgdheid betreft gezondheidsrisico's rondom mestverwerkers door mogelijke emissies van ziekteverwekkers, geur en fijn stof. De GGD heeft onvoldoende inzicht in hoe mogelijke gezondheidsrisico's ervaren worden en hoe beschikbare kennis te communiceren richting burgers.</p> <p>Doel Dit project gaat de beleving onderzoeken van omwonenden van bestaande en/of nieuwe mestverwerkers waarmee een eerste handreiking tot een communicatieplan opgesteld wordt.</p> <p>Wat gaan we doen? Met de diepte-interviews wordt kennis verkregen die een belangrijke basis vormt voor verder onderzoek naar perceptie van gezondheidsrisico's rondom mestverwerking in het Europese onderzoeksproject ARMIS (2019-2021). Deze resultaten zullen vervolgens gebruikt worden om de handreiking van het AW-MMK project verder uit te werken.</p> <p>Resultaat Met het AW-MMK project kan al snel inzicht worden verkregen over de risicoperceptie van mestverwerking. Zo kan kennis dit jaar al handvaten bieden om bij mestverwerkingsinitiatieven de bewoners te informeren. Contactpersoon: Karlien van den Hout, Bureau GMV</p>	GGD Team GMV	RIVM infectieziektenbestrijding Centrum voor Zoönoten en Omgevingsmicrobiologie Provincie Noord Brabant Gemeente St. Antonis	6 maanden € 15.000

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p2 van 16)

Smart sensing koolmonoxide in woningen boven shisha-lounges Tussentijds gehonoreerd per 24-05-2018	<p>In grote steden zoals Den Haag is sprake van een groeiend aantal shisha-lounges. In de praktijk blijkt dat in deze lounges vaak verhoogde concentraties koolmonoxide voorkomen als gevolg van de smeulende kooltjes van de waterpijpen en van het roken door bezoekers. Dit leidt in de praktijk regelmatig ook tot verhoogde koolmonoxide concentraties in woningen direct boven een lounge, waardoor (onwetende) blootgestelde bewoners een reëel gezondheidsrisico lopen.</p> <p>Doel van dit project is om gebruik makend van goedkope slimme sensoren, een web-based systeem op te zetten, waarmee op een groot aantal locaties tegelijk koolmonoxide (en andere binnenmilieuparameters zoals CO₂) gemeten kan worden en online de gegevens direct toegankelijk zijn.</p> <p>Dit heeft als grootste voordeel dat direct risicovolle concentraties gesignaleerd kunnen worden en hierop geanticipeerd kan worden. Daarnaast bespaart dit systeem veel tijd en geld omdat GGD-medewerkers niet meer regelmatig meters moeten omwisselen en handmatig uitlezen. Verder wordt, doordat tegelijkertijd in meerdere ruimtes in shisha-lounge en woning gemeten kan worden, het inzicht vergroot in de belangrijkste oorzaken van CO lekken van shisha-lounges naar nabijgelegen woningen. Deze informatie kan, naast het treffen van gerichte maatregelen in de huidige situatie, gebruikt worden voor onderbouwing van de benodigde aanpassingen in wet- en regelgeving om te voorkomen dat nieuwe risicovolle situaties ontstaan.</p> <p>Contactpersoon: Wim van Doorn, GGD Haaglanden</p>	GGD Haaglanden	Haagse Hogeschool, leerstoel Smart sensor systems: technische ontwikkeling via studentenproject van smart sensing systeem Gemeente Den Haag – Pandbrigade: ondersteuning en gebruik maken van monitoring resultaten ten behoeve van aanvullend (lokaal/nationaal) maatregel-beleid en handhaving shisha-lounges	6 maanden € 15.000
Projecten gestart in 2017	Thema	Onderzoeksorganisatie	Andere betrokken organisaties	Duur project (in maanden)
Implementatie van milieu-en gezondheidsfactoren in beleidsplannen en uitvoering – onderzoek aan de hand van lood in bodem beleid. Call 1 november 2017	<p>Milieu- en gezondheidsaspecten hebben de laatste jaren meer aandacht gekregen in gemeentelijke beleidsplannen. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de factoren en achterliggende mechanismen die bepalend zijn voor de succesvolle uitvoering van beleidsplannen. In de huidige praktijk van de uitvoering van beleidsplannen staan milieu- en gezondheidsaspecten vaak onder druk. Met dit onderzoeksproject willen we onderzoeken welke condities, factoren en mechanismen van invloed zijn op het beleidsproces en hoe milieu- en gezondheidsmaatregelen effectief en integraal kunnen worden geïmplementeerd in de uitvoering. Dit inzicht kan gemeenten, omgevingsdiensten, GGD'en en provincie(s) helpen om milieu- en gezondheidsmaatregelen goed te borgen in beleidsplannen en implementatiestrategieën in de toekomst.</p> <p>Het proces wordt onderzocht aan de hand van het lood in bodem beleid binnen een aantal gemeenten. Doordat lood in het verleden veelvuldig is toegepast in producten, hebben veel gemeenten in meer of mindere mate te maken met bodemverontreiniging met lood. Dat maakt dit een uitstekend onderwerp voor dit onderzoek.</p> <p>Contactpersoon: Daisy Boers, GGD Rotterdam-Rijnmond</p>	GGD Rotterdam-Rijnmond	Erasmus Universiteit GGD Amsterdam GGD Hollands-Midden Gemeente Rotterdam Gemeente Amsterdam	6 maanden € 15.000
Brabantse Omge-	Aanleiding De 3 Brabantse GGD'en en universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling Telos	GGD Bureau GMV (Bra-	GGD Brabant Zuidoost, GGD Hart voor	6 maanden

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p3 van 16)

<p>vingsscan Call 1 november 2017</p>	<p>zijn bezig met de ontwikkeling van de Brabantse OmgevingsScan, kortweg BrOS, dat gemeenten kunnen gebruiken bij de implementatie van de Omgevingswet. Het instrument Met de BrOS worden zowel feitelijke data en belevingscijfers van hun inwoners gecombineerd en aangeboden via gestapelde kaarten in een zogenaamd dashboard op gemeente- en wijkniveau. BrOS biedt ook concrete adviezen voor gemeenten en de mogelijkheid om deze adviezen in samenwerking met de GGD naar de lokale situatie te vertalen. De scrummethodiek Het instrument wordt ontwikkeld m.b.v. de scrummethodiek. Elke vier weken wordt een tussenproduct opgeleverd. Deze manier van werken zorgt ervoor dat stakeholders -zoals gemeenten en andere organisaties- regelmatig actief betrokken worden bij de ontwikkeling van de BrOS en hier dus invloed op uit kunnen oefenen. Het resultaat Na afloop van het project ligt er een instrument klaar dat het makkelijker maakt om gezondheid te integreren in Omgevingsvisie en –plannen. Contactpersoon: Inge van den Broek, GGD Bureau GMV</p>	<p>bantse GGD'en)</p>	<p>Brabant en GGD West-Brabant Gemeente Eindhoven (= trekker Brabantse Health Deal, hierbij zijn ook de gemeenten Helmond, Tilburg, Den Bosch, Breda en provincie Noord-Brabant en de Waterschappen aangesloten) Telos</p>	<p>€ 15.000</p>
<p>Projecten gestart in 2016</p>	<p>Thema</p>	<p>Onderzoeks-organisatie</p>	<p>Andere betrokken organisaties</p>	<p>Duur project (in maanden)</p>
<p>Gezonde leefomgeving in beeld Call 4 november 2016</p>	<p>Met de komst van omgevingswet moeten gemeenten gaan werken aan omgevingsvisies en omgevingsplannen. Belangrijke onderdelen daarin zijn het beschrijven van de lokale omgevingskwaliteit in relatie tot gezondheid en het stellen van (SMART geformuleerde) ambities. Als input voor die visies en plannen is makkelijk en digitaal toegankelijke, kwantitatieve, lokale informatie over omgeving en gezondheid nodig. Het doel van het project 'Gezonde leefomgeving in beeld' is om een landelijke website te ontwikkelen met kwantitatieve informatie op gemeentelijk niveau die beschrijft hoe gezond of ongezond een omgeving is. Bestuurders en professionals kunnen de gegevens gebruiken voor het maken van beleid, besluitvorming, agendasetting, verantwoording en onderzoek. Het project is opgeknipt in twee delen. Het eerste deel van het project is een behoeftenonderzoek en pilot: Met welke indicatoren beschrijf je hoe gezond een omgeving is? Aan welke informatie heeft de gemeente het meeste behoefte en op welke manier moet die informatie ontsloten worden? Bij welke initiatieven kunnen we aansluiten en met wie moeten we samenwerken? Bij voldoende draagvlak wordt gestart met de ontwikkeling van de eerste set indicatoren. In het tweede deel van het project (de aanvraag hiervoor wordt alleen ingediend als de resultaten van deel 1 positief zijn) wordt de indicatoren set uitgebreid en wordt de informatie digitaal ontsloten. Contactpersoon: Simone Schoevaars-Lops, GGD Gelderland-Midden</p>	<p>GGD Gelderland-Midden GGD IJssel-land</p>	<p>Gemeente Ede Gemeente Rheden Radboud Universiteit RIVM (Centrum Gezondheid en Milieu)</p>	<p>6 maanden € 15.000</p>
<p>Gebruik van GCN</p>	<p>Het RIVM stelt elk jaar Grootchalige Concentratiekaarten Nederland (GCN kaarten)</p>	<p>GGD Am-</p>	<p>RIVM (Centrum Mili-</p>	<p>1 februari</p>

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p4 van 16)

<p>gegevens op gemeentelijk niveau als input voor lokaal beleid</p> <p>Call 4 november 2016</p>	<p>op, die voor heel Nederland de achtergrondconcentraties weergeven op basis van gegevens over de uitstoot en verspreiding van verschillende luchtverontreinigende stoffen. Het doel van dit onderzoek is om de gedetailleerde informatie die er bij het RIVM is om de GCN kaarten te kunnen maken, beter te benutten en toe te passen op lokaal niveau. Concreet betekent dit dat de bijdrage van een groot aantal bronnen voor enkele gemeentes op kaart zal worden gezet (1x1 km). Inzicht in de bijdrage van de diverse bronnen aan de uitstoot én concentratie maakt het mogelijk in te zetten op luchtbeleid dat lokaal de grootste effecten heeft. Een ander doel is daarom om de kennis die nodig is om dit soort kaarten te maken over te dragen aan andere GGD'en. Contactpersoon: Saskia van der Zee, GGD Amsterdam</p>	<p>Amsterdam en GGD Kennemerland</p>	<p>eukwaliteit) IRAS-UU Gemeente Amsterdam Gemeente Velsen Gemeente Beverwijk Omgevingsdienst IJmond DCMR</p>	<p>2017 6 maanden € 15.000</p>
<p>Effectiviteit maatregelen in lokaal geluidbeleid.</p> <p>Tussentijds september 2016</p>	<p>Met het compact bouwen en de toenemende populariteit van stedelijk wonen neemt ook het bouwen van woningen toe op lawaai belaste plekken. Door buitenruimtes of geopende ramen te vrijwaren van overmatig lawaai kunnen mensen in principe ook daar met een open raam slapen zonder veel lawaai binnen te halen. Het is echter niet bekend wat deze geluidmaatregelen, inclusief ventilatie en eventuele opwarming, voor effect hebben op de woontevredenheid en ervaren geluidshinder. Dit project is een verkenning van de effecten van dergelijke 'moderne' maatregelen op de beleving van bewoners. In Amsterdam en Utrecht, waar deze maatregelen voortvloeien uit lokaal geluidbeleid, worden een aantal woonprojecten geselecteerd waarin deze geluidmaatregelen zijn toegepast. Bewoners daarvan worden ondervraagd naar hun beleving van de woning en woonomgeving. In de analyse wordt de relatie van die beleving met het geluidniveau en de maatregel deels kwantitatief en deels kwalitatief onderzocht. Contactpersoon: Frits van den Berg, GGD Amsterdam</p>	<p>GGD</p>	<p>Gemeente Amsterdam, Ruimte en Duurzaamheid, Gemeente Utrecht, afdeling Milieu en Mobiliteit, Omgevingsdienst Noordzeekanaal (ODNZKG) RIVM, Expertisecentrum Geluid (deelname projectgroep)</p>	<p>September 2016 – februari 2017 € 13.000</p>
<p>Zichtbaar maken welke invloed brom- en snorfietsen hebben op de luchtkwaliteit op fietspaden</p> <p>Call 10 maart 2016</p>	<p>Fietsen is gezond en is (naast lopen) de minst vervuilende manier om je te verplaatsen. Helaas ademen fietsers, meer dan andere weggebruikers, de meeste schadelijke stoffen in. Enerzijds ademen fietsers door fysieke inspanning meer lucht per minuut in, anderzijds bevinden ze zich dichtbij de bron van vervuiling waaronder brommers en scooters. Er is nog weinig bekend over de werkelijke bijdrage van brommer en scooters aan de (piek)blootstelling aan (ultra)fijnstof op fietspaden. 4 GGD-en, provincie Gelderland, Gemeente Nijmegen, Arnhem, Amsterdam & Harderwijk en IRAS doen hier samen onderzoek naar binnen de Academische werkplaats. Het project heeft 2 doelstellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In kaart brengen hoeveel brommers en scooters bijdragen aan de blootstelling van fietsers aan luchtverontreiniging op lokale fietspaden. • Verhoogde politieke belangstelling en verhoogde bewustwording van de negatieve beïnvloeding van brom- en scooters) van gezonde lucht op fietspaden. <p>De resultaten van het onderzoek zijn begin 2017 te verwachten. Contactpersonen: Moniek Zuurbier, Jolanda Willems, GGD Gelderland -Midden</p>	<p>GGD Gelderland-Midden</p>	<p>GGD Gelderland-Zuid, GGD Noord- en Oost Gelderland</p>	<p>1 juni 2016 € 15.000</p>
<p>Projecten gestart in</p>	<p>Thema</p>	<p>Onderzoeks-</p>	<p>Andere betrokken</p>	<p>Duur pro-</p>

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p5 van 16)

2015		organisatie	organisaties	ject (in maanden)
<p>Gebruik van de 'oorcheck' in de jeugdgezondheidszorg</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Gehoorschade als gevolg van harde muziek is een groot en groeiend gezondheidsprobleem onder jongeren. Van de jongeren (10-24 jaar) die de online-gehoortesten van de Hoorstichting gebruiken heeft een kwart een onvoldoende gehoor. De 'Oorcheck' is een gevalideerd screeningsinstrument om lawaaislechthorendheid vast te stellen. In dit project zal de 'Oorcheck' als pilot op twee scholen voor het voortgezet onderwijs in de provincie Groningen ingezet worden. De jongeren worden individueel gescreend en voorgelicht. Ook wordt een interventie ontwikkeld gericht op gedragsverandering. Deze wordt op deze twee scholen uitgetest. Het doel van het project is de ontwikkeling van een instrument voor screening op gehoorschade en daarop gebaseerde preventieve activiteiten op scholen voor het voortgezet onderwijs. Dit instrument kan ingepast worden in het contactmoment van de JGZ met deze groep leerlingen.</p> <p>Contactpersoon: Wim Niessen, GGD Groningen</p>	GGD Groningen	GGD Groningen MMK, GGD Groningen JGZ, Gemeente Groningen, Nationale Hoorstichting, LUMC Leiden, Audiologie	<p>6 mnd., 1 september 2015. Uitgesteld.</p> <p>Boeken op 2015 € 15,000</p>
<p>Overgevoeligheid voor laag frequent geluid</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Gemeenten en GGD'en in Gelderland ontvangen regelmatig meldingen over hinder door laag frequent geluid (LFG – bromtoon of 'hum'). In veel gevallen is de melder de enige in de omgeving die hinder ervaart. Er is discussie over de vraag of LFG-gehinderden extra gevoelig zijn voor laag frequent geluid. Als blijkt dat gehinderden een extra gevoeligheid hebben in het LFG gebied kan dit ondersteuning bieden bij het adviseren, de acceptatie (door de omgeving of de werkgever) en het leren omgaan met de hinder. Zeker als geen geluidbron is te vinden. Bij een audicien is dit type onderzoek nu niet mogelijk. Een doel van het onderzoek is om de gevoeligheid voor LFG te bepalen bij een groep LFG gehinderden. Het Audiologisch Centrum van het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) zal hiervoor in overleg met de betrokken GGD'en en omgevingsdiensten een testmethode ontwikkelen voor een objectieve bepaling van de gehoordrempel voor LFG. Het project start september 2015.</p> <p>Contactpersoon: Lex Groenewold, GGD Noord- en Oost-Gelderland</p>	GGD Noord en Oost Gelderland	GGD NOG, VGGM, GGD Gelderland-Zuid, Gemeente Zutphen, gemeente Nijmegen, Omgevingsdienst Achterhoek (ODA), Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA), LUMC Leiden, Audiologisch Centrum	<p>6 mnd., start 15 september 2015. Start in 2016.</p> <p>Boeken op 2015 € 15,000</p>
<p>Projecten gestart in 2014</p>	<p>Thema</p>	<p>Onderzoeksorganisatie</p>	<p>Andere betrokken organisaties</p>	<p>Duur project (in maanden)</p>
<p>Het meten van fijnstof als hulpmiddel bij het beoordelen van klachten over houtrook</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Over houtkachels dienen burgers nogal wat klachten in bij gemeenten. Gemeenten zijn gehouden om dit te handhaven. In sommige gevallen lukt het een gemeente een probleem op te lossen, maar regelmatig lukt dat niet. Er zijn al zijn slepende rechtszaken over hinder van houtkachels gevoerd. De regelgeving en jurisprudentie bieden weinig houvast voor gemeenten bij de beoordeling van een melding. Rook kan zeker hinderlijk en schadelijk voor de gezondheid zijn, maar waar ligt de grens tussen wel of niet acceptabele blootstelling aan rookstoffen? Kan meting van fijn stof helpen bij beoordeling van klachten door houtrook? In dit project wordt tegelijkertijd fijn stof ge-</p>	GGD Groningen	GGD Drenthe, GGD Fryslân, diverse gemeenten Noord-Nederland, IRAS	<p>6 mnd., start 15 december 2014</p> <p>€ 15,000 Boeken 2014</p>

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p6 van 16)

	<p>meten en geur waargenomen in situaties waarover klachten zijn binnenkomen. Daarnaast wordt samen met de klager een vragenlijst ingevuld. Met de resultaten wordt beschreven of de simpele apparaatjes een meerwaarde hebben bij de beoordeling van situaties en afhandeling van klachten door GGD'en en gemeenten. Contactpersoon: Frans Greven, GGD Groningen</p>			
<p>Luchtkwaliteit op laad- en losplekken voor vrachtverkeer nabij woningen</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Verkeer is de belangrijkste bron van luchtverontreiniging in veel woonomgevingen. GGD'en krijgen regelmatig vragen van bewoners die zich zorgen maken om de uitstoot van vrachtwagens, bijvoorbeeld om winkelcentra te bevoorraden. Er is weinig tot niets bekend over de uitstoot in dit soort situaties, terwijl de uitstoot vaak zeer dicht bij de woningen plaats vindt. Het doel van dit onderzoek is om de luchtkwaliteit op laad- en losplekken in de nabijheid van woningen in beeld te brengen. Zowel de uitlaat-emissie, als de emissie van het aggregaat om de lading te koelen worden hierbij meegenomen. Met deze resultaten hopen wij dat GGD'en beter adviezen kunnen uitbrengen naar bewoners en gemeenten/stadsdelen, wat tot betere praktijken t.o.v. beschermen van publiek van verkeersgerelateerde luchtverontreiniging kan leiden. Daarnaast, hopen we ook dat door dit onderzoek een discussie zal ontstaan over aanpak van niet-mobiele luchtverontreiniging bronnen. Contactpersoon: Maciek Strak, GGD Amsterdam</p>	GGD Amsterdam	GGD Zaanstreek-Waterland, Gemeente Amsterdam (Stadsdeel West), Universiteit Utrecht (IRAS)	6 mnd., start 15 december 2014 €14,599 geboekt 2014
<p>Afhandeling van vocht- en schimmelproblematiek: huisbezoek of telefonisch advies?</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Vocht- en schimmelmeldingen beslaan rond de 10% van alle meldingen die jaarlijks binnenkomen bij de GGD'en. In veel gevallen is bewonersgedrag, zoals het slecht ventileren en verwarmen van de woning, (mede) de oorzaak van deze problematiek. Per GGD wisselt het hoe de meldingen afgehandeld worden. Enkele GGD'en geven alleen advies via de telefoon en/of versturen algemene informatie, terwijl andere GGD'en regelmatig op huisbezoek gaan om zelf de situatie in te schatten en op maat advies te geven. Gevoelsmatig leidt een huisbezoek tot een beter resultaat, maar hier is geen evidentie voor. In dit onderzoek zullen de meldingen van GGD regio Utrecht en GGD Rotterdam-Rijnmond (regelmatig huisbezoeken) vergeleken worden met de meldingen van GGD Zaanstreek-Waterland en GGD Zeeland (alleen telefonisch advies). Er wordt in kaart gebracht of de verschillen in werkwijze leiden tot een afname van vocht, schimmels en gezondheidsklachten. Contactpersoon: Diana van Dongen, GGD Regio Utrecht</p>	GGD Regio Utrecht	GGD Rotterdam-Rijnmond, GGD Zaanstreek-Waterland, GGD Zeeland, NIVEL, Gemeente Amersfoort	6 mnd., start 15 december 2014 €14,911 Geboekt 2014
<p>Arseen in bodem- en grondwater; wat zijn de risico's bij een moestuin en hoe communiceren we daarover?</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Het doel van het project is te onderzoeken in welke situaties een gebruikadvies voor het kweken van gewassen in grond of grondwater met arseen van natuurlijke herkomst door particulieren gewenst is en waaruit deze door gemeenten en GGD'en praktisch toepasbare adviezen zouden kunnen bestaan. Er is vanuit gemeenten en GGD'en behoefte aan het ontwikkelen van adviezen op basis van wetenschappelijke kennis en het vervolgens daarmee vaststellen van een communicatiestrategie. Het informeren van het publiek over dit onderwerp zou moeten leiden tot verstandig gebruik van moestuinen in gebieden waar de arseenconcentraties verhoogd zijn. Het uiteindelijke doel is het voorkomen of beperken van mogelijke gezondheidseffecten door chronische arseen blootstelling in lage concentraties door het eten van groenten</p>	GGD Kennemerland	Vrije Universiteit, GGD Amsterdam, GGD Gooi en Vechtstreek, gemeente Heemstede, gemeente Wijdemeeren, provincie Noord-Holland	6 mnd., start 15 december 2014 €17,446,19 boeken 2014

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p7 van 16)

	<p>uit de tuin. Ontwikkeld worden voorbeeldteksten voor websites van GGD'en en gemeenten en een factsheet voor professionals. Ook kan hiermee een betere ondersteuning worden gegeven bij (beleids)vragen van gemeenten en provincies aan GGD'en voor zowel bestaande als nieuwe situaties. Het onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met de Vrije Universiteit, GGD Amsterdam, GGD Gooi en Vecht-reek, gemeenten Heemstede en Wijdemeren en provincie Noord-Holland. Contactpersoon: Rinske Keuken, GGD Kennemerland:</p>			
<p>Emissie van asbest uit besmet textiel en reductie daarvan door wassen</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Tijdens asbestsaneringen wordt vaak het hele huisraad luchtdicht ingepakt en afgevoerd vanwege mogelijke besmetting met asbest. Voorwerpen met vochtbestendige, gladde oppervlakken zijn te reinigen, textiel niet en wordt derhalve vaak weggegooid omdat niet duidelijk is in welke mate ze besmet zijn. Mogelijk is het wassen van kleding en andere textiele voorwerpen afdoende. De beoogde resultaten van het project zijn kennis over emissie van asbest-besmette kleding en inzicht in de effecten van wassen op de emissie van asbest uit verschillende soorten kleding. Uit de bronsterkte en de reductie daarvan is indicatief te berekenen wat de gevolgen zijn voor de mogelijke concentratie van vezels in de lucht in binnenruimten bij normaal gebruik. Contactpersoon: Ard van Pelt, GGD Drenthe</p>	GGD Drenthe	Erasmus Universiteit, gemeente Emmen, TNO, woningbouwverenigingen	6 mnd, start 1 oktober 2014
<p>Onderzoek naar de relatie tussen kortstondige blootstelling aan fijnstof en gezondheidseffecten</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Het afsteken van vuurwerk staat volop in de belangstelling. De burgemeesters van de 4 grote steden hebben aangegeven dat ze het afsteken van vuurwerk sterk willen beperken. Maar is er ook sprake van gezondheidseffecten ten gevolge van het inademen van fijn stof van vuurwerk? GGD Groningen wil samen met de Gemeente Groningen en enkele kennisinstituten onderzoeken of er een relatie bestaat tussen blootstelling aan fijn stof van vuurwerk en sterfte. Dit wordt gedaan door sterftcijfers van het CBS te koppelen aan data van het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit over de laatste 20 jaar. Bij de analyse wordt rekening gehouden met andere verklarende factoren van de sterftcijfers. De resultaten zijn relevant voor de kennisontwikkeling binnen de GGD-en en voor het vuurwerkbeleid van Nederlandse gemeenten. Het onderzoek gaat 1 mei van start en er wordt naar gestreefd de conclusies en aanbevelingen voorafgaand aan de nieuwe jaarwisseling te presenteren. Contactpersoon: Frans Greven, GGD Groningen</p>	GGD Groningen	IRAS Universiteit Utrecht, RIVM, UMCG (epidemiologie), gemeentes (vooralnog) gemeente Groningen, gemeente Amsterdam, gemeente Eindhoven.	6 mnd., start 30 april 2014
<p>Luchtverontreiniging in perspectief</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Lokale bestuurders hebben behoefte aan een methode om de gezondheidsschade door luchtverontreiniging af te zetten tegen de gezondheidsschade van andere risicofactoren. Het doel van dit onderzoek is om een breed gedragen en praktisch toepasbare methode te ontwikkelen, waarmee de gezondheidsschade van luchtverontreiniging kan worden afgezet tegen die van (mee)roken, uitgedrukt in aantal (mee)gerookte sigaretten per tijdseenheid. De methode zal worden uitgewerkt in de vorm van een voor alle GGD-en toegankelijke rekentool (Excel sheet). De verwachting is dat dit zal leiden tot een betere onderbouwing van het lokale luchtkwaliteitsbeleid, betere communicatie met burgers en tot meer draagvlak voor maat-</p>	GGD Amsterdam	IRAS Universiteit Utrecht, RIVM (DMG), Gemeente Amsterdam (Programmabureau Luchtkwaliteit), Gemeente Utrecht (Programma Bereikbaarheid en Luchtkwaliteit), Gemeente Die- men, Provinciale	6 mnd., start 30 april 2014

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p8 van 16)

	<p>regelen om de luchtkwaliteit te verbeteren. Het onderzoek wordt uitgevoerd in samenwerking met IRAS, RIVM, gemeente Amsterdam, gemeente Utrecht, de Provinciale werkgroep Luchtkwaliteit en Gezondheid Noord-Brabant, GGD Regio Utrecht, GGD Kennemerland Provincie Noord-Holland en de landelijke GGD werkgroep Lucht. Contactpersoon: Saskia van der Zee, GGD Amsterdam</p>		<p>werkgroep Luchtkwaliteit en Gezondheid Noord-Brabant (bestaande uit: Gemeenten Eindhoven, Tilburg, Breda, 's Hertogenbosch, Helmond, Best, GGD Regionale Uitvoeringsdiensten en Provincie Noord-Brabant), GGD Regio Utrecht, GGD Kennemerland, Provincie Noord-Holland, Landelijke GGD werkgroep Lucht</p>	
<p>Bijdrage binnenmilieu aan ontwikkeling luchtwegklachten bij kinderen</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>De GGD Zuid Limburg gaat samen met de Universiteit Maastricht onderzoek doen naar het ontstaan van klachten aan de luchtwegen bij kinderen. Met name naar de invloed van verschillende factoren in het binnenmilieu. In dit onderzoek gaat het om kinderen van 0 tot 4 jaar, omdat zij nog niet naar school gaan en meestal thuis zijn. Al sinds 2006 verzamelen de GGD Zuid Limburg en Universiteit Maastricht gegevens van kinderen in de Westelijke Mijnstreek. Ouders vullen op verschillende momenten een vragenlijst in over het kind: bij de geboorte, 7 maanden, 14 maanden, 3 jaar, 5/6 jaar en 10/11 jaar. Op dit moment zijn gegevens verzameld van meer dan 5000 kinderen. Met de kennis die het onderzoek oplevert, kunnen we adviezen geven over het beperken van luchtwegklachten bij jonge kinderen aan burgers, huisartsen, medewerkers jeugdgezondheidszorg, woningbouwverenigingen en gemeenten. Contactpersoon: Paola Esser, GGD Zuid Limburg</p>	GGD Zuid Limburg	Universiteit Maastricht, provincie Limburg, gemeenten	6 mnd, start febr 14
<p>Bestuurskundig onderzoek naar MMK beleidspraktijk</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Hoe komt het dat in de praktijk blijkt dat gezondheid soms wel, en soms niet wordt meegenomen in beleidsprocessen? In een bestuurskundig, toegepast onderzoek gaan GGD Hollands-Midden en GGD Den Haag het beleid op het gebied van ruimtelijke ordening, milieu en onderwijs in de gemeente Den Haag en Leiden screenen. Het onderzoek bestudeert of en op welke manier gezondheid mee wordt genomen, en welke factoren daar een rol bij spelen. Na screening van het beleid worden per gemeente drie gevalstudies geselecteerd voor verder inhoudelijk, kwalitatief onderzoek. Er zullen per gemeente semigestructureerde interviews gehouden worden met de betrokken wethouders en ambtenaren, op de gebieden milieu, onderwijs en ruimtelijke ordening, mede op basis van de geselecteerde besluitvormingstrajecten. Contactpersoon: Els Meeuwse, GGD Hollands Midden</p>	GGD Den Haag, GGD Hollands Midden	Universiteit Leiden Campus Den Haag, gemeente Leiden en gemeente Den Haag.	6 mnd, start febr 14
Projecten gestart in	Thema	Onderzoeks-	Andere betrokken	Duur pro-

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p9 van 16)

2013		organisatie	organisaties	ject (in maanden)
<p>Gemeentelijke aanpak van laagfrequent geluid: ervaringen en behoeftes van gehinderde burgers</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Het doel van dit project is inventarisatie van ervaringen met en behoeftes van burgers bij de aanpak van gemeentes van meldingen van laagfrequent geluid. Hiervoor worden er semigestructureerde interviews gehouden met burgers die zich de afgelopen twee jaar bij gemeente of GGD gemeld hebben met klachten van hinder van laagfrequent geluid. Er zal in het bijzonder aandacht worden besteed aan de communicatie en de afstemming tussen milieukundige en gezondheidsaspecten. De resultaten zullen worden gebruikt binnen het project Gemeentelijke Aanpak van Laagfrequent Geluid. Contactpersoon: Gea de Meer, GGD Fryslân</p>	GGD Fryslân	Alle GGD'en en gemeentes in de provincies Fryslân, Groningen en Drenthe, Milieuadviesdienst Noord-Friesland Stichting Laag Frequent Geluid (Stichting LFG), de belangenvereniging voor gehinderden	3 mnd Start voor 1 nov 2013
<p>Luchtkwaliteit in het Landbouw Ontwikkelingsgebied (LOG) Chijnsgoed in Noord-Brabant</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Bureau GMV en lokale overheden zijn in de afgelopen jaren meerdere malen benaderd met vragen en klachten over overlast en mogelijke gezondheidseffecten in relatie tot immissies afkomstig van een compostingsbedrijf en veehouderij in het landbouwontwikkelingsgebied (LOG) Chijnsgoed. Met de huidige wetenschappelijke kennis is het niet mogelijk om vragen van omwonenden goed te kunnen beantwoorden. Met behulp van projectgeld wordt er een meetonderzoek uitgevoerd waarbij meer inzicht wordt verkregen over de bijdrage van enerzijds het compostingsbedrijf en anderzijds de veehouderijen op de luchtkwaliteit in dit gebied. Hierbij zullen de volgende componenten worden meegenomen: inhaleerbaar stof, PM10, endotoxinen, A. Fumigatus (schimmel komt voor bij compostering), VOC's en resistentiegenen voor MRSA resistentie (komt voor bij veehouderij). De resultaten kunnen bijdragen aan de kennis en de communicatie naar omwonenden. Contactpersoon: Daisy Boers, Bureau GMV</p>	GGD Bureau GMV	IRAS Universiteit Utrecht, de gemeente Heeze-Leende en de provincie Noord-Brabant, TNO Utrecht, IRAS, IRAS Laboratorium.	oktober 2013-juli 2014
<p>Kwaliteit van de interne leefomgeving van ouderen in zorginstellingen en kleinschalige Woonvormen</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Het doel van het onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de kwaliteit van de interne leefomgeving van ouderen in zowel zorginstellingen als kleinschalige groepswoningen. Dit zal gebeuren door enerzijds de interne leefomgeving in kaart te brengen en fysieke metingen naar luchtkwaliteit uit te voeren in beide woonvormen, en anderzijds door bewoners en zorgverleners te bevragen naar hun beleving van de leefomgeving. Uit dit onderzoek zal naar voren komen waar problemen zitten als het gaat om de interne leefomgeving bij ouderen, en welke bouwkundige of gedragsmatige maatregelen mogelijk zijn om deze problemen op te lossen of te verkleinen. Contactpersoon: Ingrid Links, VGGM</p>	GGD Gelderland-Midden	Gemeente Arnhem	September 2013-maart 2014
<p>Gezond en Fris</p>	<p>Gemeente Olst-Wijhe wil inzicht in de effectiviteit van de nieuwe werkwijze die GGD IJsselland vorig jaar heeft ingezet voor de technische hygiënezorg en medisch milieu-</p>	GGD IJsselland	Gemeente Olst Wijhe	4 mnd 15 februari

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p10 van 16)

Extra gelden ZonMw (voucher traject)	kundige zorg voor basisscholen. De GGD heeft namelijk een aanpak ontwikkeld, waarbij ze de adviestaken ten aanzien van de risico's op verspreiding van micro-organismen, de technische hygiënezorg en medisch milieukundige zorg op basisscholen combineert. Deze nieuwe methode heet Gezond en Fris. Onderzocht wordt welke methode gebruikt kan worden om de effectiviteit van Gezond en Fris, een nieuwe werkwijze om hygiëne en ventilatie op scholen te bevorderen, te evalueren. Contactpersoon: Marja de Jong, GGD IJsseland			– 15 juni 2013
Hitte-overlast in zorginstellingen Extra gelden ZonMw (voucher traject)	Bewoners van zorginstellingen ervaren de binnentemperatuur vaak als te warm, met name in de zomer. Ook personeel van zorginstellingen is bekend met deze klachten van bewoners. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat gedurende warme periodes ouderen een vergrote kans hebben op het ontwikkelen van hitte-gerelateerde gezondheidseffecten en met name op overlijden. Dit onderzoek is erop gericht inzicht te krijgen in de temperatuur in verschillende ruimtes waar mensen in een zorginstelling verblijven. Het onderzoek wordt door de gemeente Arnhem en GGD Gelderland-Midden uitgevoerd in de zomer van 2013. Contactpersoon: Ingrid Links, GGD Gelderland-Midden	VGGM	Gemeente Arnhem	4 mnd Juni-okt 2013
Aanpassing verspreidingsmodel voor berekenen geur en fijnstof door emissies van veehouderijen. Extra gelden ZonMw (voucher traject)	Burgers van de gemeenten Sint-Michielsgestel, Oirschot en Deurne en mogelijk ook van andere gemeenten hebben veel last van geurhinder veroorzaakt door veehouderijen in de buurt van hun woning. Daarnaast komen er bij deze veehouderijen ook ruime hoeveelheden fijn stof vrij, wat schadelijk is voor de volksgezondheid. De burgers hebben hierover veelvuldig geklaagd bij hun gemeente. De gemeenten willen de klachten van hun burgers graag oplossen. Het probleem is echter dat de veehouderijen in veel gevallen voldoen aan de wettelijk gestelde eisen op het gebied van geur en fijn stof. Gemeenten gebruiken wettelijk voorgeschreven verspreidingsmodellen om te bepalen of de emissie van geur en fijn stof acceptabel is voor de omgeving van de veehouderijen ¹ . Doel van het onderzoek is aanpassing c.q. uitbreiding van het standaard verspreidingsmodel voor het berekenen van geur en fijn stof concentraties in de omgeving door emissies van veehouderijen. Contactpersoon: Daisy Boers, Bureau GMV	Bureau GMV	Gemeente St. Michielsgestel, Oirschot en Deurne, KEMA, WUR, provincie Noord Brabant, RIVM/infomill	4 mnd 15 februari – 15 juni 2013
Evaluatie van de werking in de praktijk van het 'Convenant Geluidsbeleid Muzieklocaties Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK	In Nederland is een convenant gesloten tussen de Nationale Hoorstichting en de organisatoren van de festivals e.d., verenigd in de Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals en de Vereniging van Evenementenmakers (bijlage). Het doel van het convenant is de vermindering van (te) hard geluid. Het geluidsniveau zal op vrijwillige basis beperkt worden tot 103 dB(A). Dit is een compromis. 103 dB(A) geeft bij een aantal mensen al na enkele minuten gehoorschade en per week mag deze grens niet meer dan 10 minuten overschreden worden. Daarnaast wordt gedurende de gehele muziekactiviteit het geluidsniveau gemeten en er is betaalbare en goede gehoorbescherming voor de bezoekers aanwezig. Bij geluidsniveaus boven 96dB(A) wordt adequate voorlichting aan de bezoekers gegeven. Dit convenant zal in ieder geval	GGD Groningen	GGD Groningen Milieudienst gemeente Groningen, gemeente Stadskanaal, Nationale Hoorstichting, UMCG, Afd. Keel-, Neus- en Oorheelkunde, Universitair Audiologisch Centrum.	6 mnd Start voor 1 maart 2013

¹ Het gaat hierbij om V-stacks voor geur en ISL3a voor fijn stof (beide ontwikkeld door KEMA).

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p11 van 16)

	<p>van kracht zijn tot en met 1 mei 2013. Een half jaar voor het verstrijken van deze termijn - eind november 2012 - komen de deelnemende partijen bijeen voor een evaluatie van het convenant en beslissen zij over de voortzetting ervan, al dan niet onder gewijzigde voorwaarden.</p> <p>In dit project zal onderzocht worden in hoeverre de doelstellingen van het convenant in de diverse uitgaanscentra gehaald is.</p> <p>Contactpersoon: Wim Niessen, GGD Groningen</p>			
<p>Instrument voor beoordeling gebruikswaarde gemeentelijke groene/speelplekken</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>Het is noodzakelijk dat er een mogelijkheid komt om te beoordelen of een leefomgeving inderdaad gezond is. Enerzijds kan dit worden vastgesteld doordat een gezonde leefomgeving aan bepaalde fysieke kenmerken moet voldoen. Dit geeft echter alleen de potentie van (plekken in) die omgeving. Of deze ook gerealiseerd wordt, wordt mede bepaald door de bevolkingssamenstelling en sociale en culturele factoren. Daarnaast kunnen al deze (ook fysieke) factoren in de loop van de tijd veranderen. In dit project willen we een instrument ontwikkelen en testen om zowel de potentie van een plek vast te stellen alsook het daadwerkelijke gebruik ervan. Een gemeente kan daarmee een gezonde leefomgeving ontwikkelen, maar ook controleren of het gezonde karakter behouden blijft doordat er daadwerkelijk en op de bedoelde manier gebruik van wordt gemaakt. In dit project wordt de aandacht gericht op een deel van de openbare ruimte, namelijk op groene of speelplekken in de woonomgeving.</p> <p>Contactpersoon: Frits van den Berg, GGD Amsterdam</p>	GGD Amsterdam	Gemeenten Amsterdam, Eindhoven, Rotterdam en Zwolle met hun GGD-en, Hogeschool Windesheim (samenwerking Zwolle), landelijke GGD-werkgroep Groen & Gezondheid	8 mnd Start voor 1 maart 2013
Projecten gestart in 2012	Thema	Onderzoeksorganisatie	Andere betrokken organisaties	Duur project (in maanden)
<p>Toetsingskader Intensieve Veehouderij</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>De invloed van intensieve veehouderij op de gezondheid van omwonenden wordt onvoldoende beschermd door de huidige milieuwetgeving. Bij gemeenten is behoefte aan een toetsingskader hoe ze gezondheidsaspecten kunnen meewegen bij besluitvorming over individuele intensieve veehouderijbedrijven. Dit project heeft tot doel een checklist voor volksgezondheidsrisico's van intensieve veehouderij te ontwikkelen, aanvullend op de wettelijke toets aan milieuvergunningen en aanvullend op het beoordelingskader van de gezondheidsraad. Het resultaat is een checklist die in 5 praktijkcasussen gecheckt is. Het toetsingskader, de wetenschappelijke onderbouwing en de resultaten van de casestudies worden beschreven in een rapport met als doelgroep gemeenten en GGD-medewerkers.</p> <p>Contactpersoon Renske Nijdam, GGD-Bureau GMV</p>	GGD-Bureau GMV	Kempengemeenten, Provincie Noord Brabant	11 mnd 1 oktober 2012 – 1 september 2013
<p>Gemeentelijke aanpak van laagfrequent geluid</p> <p>Gefinancierd uit extra</p>	<p>Niet iedereen hoort laag frequent geluid (<150 Hz). Toch kan de lage bromtoon leiden tot ernstige hinder en aantasting van de beleefde leefomgeving. Veel gemeenten vragen zich af hoe je het probleem van laag frequent geluid kunt aanpakken. Samen met de sectoren milieu/toezicht, ruimtelijke ordening en volksgezondheid/welzijn wordt onderzoek gedaan dat uiteindelijk leidt tot een plan van aanpak. Een klankbord groep adviseert over het plan van aanpak en de implementatie.</p>	GGD Fryslân	Gemeente Leeuwarden, Milieuadviesdienst Noord Fryslân, Universiteit Utrecht, TNO, GGD Amsterdam,	12 mnd juni 2012-juni 2013

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p12 van 16)

call ZonMW	Contactpersoon: Gea de Meer, GGD Fryslân			
Maatschappelijke onrust bij branden Gefinancierd uit extra call ZonMW (Call Crisisbeheersing)	Bij de recente brand van Chemie-Pack bij Moerdijk was de maatschappelijke onrust groot. De gezondheidsrisico's waren echter niet anders dan van een 'normale' grote brand, bijvoorbeeld een natuurbrand. In de huidige studie onderzoekt GGD Groningen in samenwerking met de Vrije Universiteit (VU-EMGO+) of en hoe de risicoperceptie van verschillende typen branden verschilt bij de algemene bevolking. Verder wordt in een media-analyse onderzocht hoe erover verschillende typen branden gerapporteerd wordt en welke verschillen er zijn met betrekking tot aan de ene kant "chemiebranden" en andere de andere kant "overige branden". De resultaten zijn bruikbaar ter verbetering van de risicocommunicatie voorafgaande aan een incident en de crisiscommunicatie tijdens en direct volgend op een incident. Contactpersoon: Frans Greven, GGD Groningen	GGD Groningen	Vrije Universiteit	20 mnd Dec 2011- aug 2013
Luchtverontreiniging Dieseltreinen en Binnenscheepvaart Gefinancierd uit extra call ZonMW	Roet en ultrafijn stof zijn gezondheidskundig gezien belangrijke componenten van luchtverontreiniging. De uitstoot van wegverkeer is de laatste jaren in kaart gebracht, andere lokale bronnen nog niet. Dit onderzoek spits zich toe op de bijdragen van dieseltreinen en binnenscheepvaart. Metingen vinden plaats in Utrecht, Nieuwegein en Nijmegen bij drukke scheepvaartroutes langs woonwijken. In Arnhem en Zutphen bij dieseltreinroutes langs woonwijken. Het doel is de bijdrage van vrachtscheepvaart en dieseltreinen op lokale concentraties ultrafijn stof en roet in de leefomgeving zichtbaar te maken. Contactpersoon: Moniek Zuurbier, GGD Gelderland-Midden	GGD'en van Gelderland-Midden, Gelre-IJssel, Regio Nijmegen, Utrecht en Midden-Nederland	IRAS, RIVM en GGD Amsterdam, gemeenten Nijmegen, Arnhem, Zutphen, Nieuwegein en Utrecht, provincie Gelderland en provincie Utrecht	6 mnd april 2012- nov 2012
Luchtverontreiniging en Gezondheid in de stad Utrecht Gefinancierd uit extra call ZonMW	Door de gegevens van het Utrechtse Luchtqualiteitsmeetnet (50 meetpunten stikstofdioxide) te gebruiken, wordt een Land Use Regression model gemaakt om de concentraties luchtverontreiniging in de stad Utrecht te bepalen. De uitkomsten van het te ontwikkelen model worden gekoppeld aan de gezondheidsgegevens die zijn verkregen door de gemeentelijke gezondheidspeiling. Hierdoor kan de samenhang tussen gegevens uit de gezondheidspeiling, bijvoorbeeld prevalentie van diabetes, en luchtverontreiniging (NO ₂). Daarnaast wordt ook inzichtelijk gemaakt of sprake is van 'stapeling' van risicofactoren (bijvoorbeeld: lage sociaaleconomische status in combinatie met hoge NO ₂). Contactpersoon: Wim Oova, GG&GD Utrecht	GG&GD Utrecht	IRAS, GGD Amsterdam	6 mnd mei 2012- dec 2012
Registratie gezondheidsklachten Eikenprocessierups bij huisartsen-praktijken Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK	De deelnemende huisartsen aan het onderzoek vermelden het aantal mensen die bij hun komen met gezondheidsklachten door contact met de brandharen van de eikenprocessierups in de huisartsenregistratie van het NIVEL. Hierdoor ontstaat een landelijke dataverzameling van aan de rups gerelateerde klachten. In drie jaar tijd moet inzicht ontstaan in de incidentie en trends van de bij de huisarts gemelde klachten. De resultaten van het onderzoek kunnen gemeenten gebruiken in hun keuzes rondom de beheersing en bestrijding van de eikenprocessierups. De eerste resultaten van de registratie van 2012 zijn begin 2013 beschikbaar. Contactpersoon: Jaap de Wolf, GGD IJsselland	GGD Twente en GGD IJsselland	NIVEL, IRAS, de gemeenten Almelo, Enschede en Deventer en mogelijk nog enkele Overijsselse gemeenten.	36 mnd 2012-2014
Roetindicator: wat is	Plekken met een hoge blootstelling aan roet (of elementair koolstof) worden in kaart	GGD Rotter-	DCMR Milieudienst	6 mnd

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p13 van 16)

<p>de bestuurlijke bruikbaarheid?</p> <p>Gefinancierd uit projectenbudget AW-MMK</p>	<p>gebracht voor Noord- en Zuid-Holland. Deze informatie wordt voorgelegd aan lokale bestuurders en beleidsmakers die hierover worden geïnterviewd. De hypothese van het project is dat de nieuwe roetindicator bestuurders helpt bij het maken van keuzes voor maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren en/of het beoordelen van ruimtelijke plannen. Het doel is dan ook de toepasbaarheid van een roetindicator voor bestuurders en beleidsmedewerkers en de invloed van de indicator op de gestelde ambities in lokaal luchtkwaliteitsbeleid.</p> <p>Contactpersoon: Ingrid Walda, GGD Rotterdam-Rijnmond</p>	<p>dam-Rijnmond</p>	<p>Rijnmond, Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Erasmus Universiteit Rotterdam (Bestuurskunde), GGD Amsterdam en Programmabureau Luchtkwaliteit Amsterdam</p>	<p>april 2012- nov 2012</p>
<p>Projecten gestart 2011 <i>(gefinancierd uit programma ZonMW)</i></p>	<p>Thema</p>	<p>Onderzoeksorganisatie</p>	<p>Andere betrokken organisaties</p>	<p>Duur project (in maanden)</p>
<p>ROAM: Ruimtelijk Onderzoek voor betere Advisering op het gebied van Milieu en gezondheid (Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	<p>Ingezoomd wordt op de relatie tussen de nabije leefomgeving en gezondheid en dan met name geluid, luchtkwaliteit en groen. Gekeken wordt naar bestaande situaties, maar ook naar de invloed van ruimtelijke interventies die de leefomgeving beogen te verbeteren. In de studie wordt gekeken naar gebruik en beleving van de woonomgeving, ervaren gezondheid en welzijn, het voorkomen van bepaalde symptomen of klachten en huisartsenbezoek.</p> <p>Contactpersoon: Jennie Odink, GGD Rotterdam-Rijnmond en Marieke Dijkema, GGD Amsterdam,</p>	<p>GGD Amsterdam en GGD Rotterdam-Rijnmond</p>	<p>IRAS, NIVEL, Erasmus Universiteit, DCMR Milieudienst Rijnmond</p>	<p>48 mnd</p>
<p>Hitte in de stad (Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	<p>Sterftecijfers hangen sterk samen met hoge temperaturen, ook in normale zomers. Klimaatverandering kan het probleem versterken. Het doel van het project is om te onderzoeken wat de invloed van temperatuur is op het binnenklimaat van stedelijke karakteristieken, de eigenschappen van de gebouwen en het bewonersgedrag hebben. Ook wordt onderzocht hoe m.n. een oudere bewoner het binnenklimaat in een hitte-eiland ervaart. De uitkomsten moeten inzicht geven in stedenbouwkundige en bouwkundige factoren die effectief aan te pakken zijn om de blootstelling aan hitte te verminderen.</p> <p>Contactpersoon: Joris van Loenhout, GGD Gelderland-Midden en Amanda Le Grand, GGD Groningen</p>	<p>GGD Gelderland-Midden en GGD Groningen</p>	<p>IRAS</p>	<p>36 mnd</p>
<p>Geurhinder door intensieve veehouderij (Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	<p>De wettelijke normen voor stankhinder van de intensieve veehouderij zijn gebaseerd op één onderzoek van tien jaar geleden. De wetenschappelijke onderbouwing van deze wetgeving is dan ook beperkt. Dit onderzoek richt zich op het nauwkeuriger bepalen van de relatie tussen geurbelasting en hinder bij omwonenden van intensieve veehouderijen. De mate van hinder zal worden gemeten met enquêtes, de geurbelasting zal modelmatig bestudeerd worden.</p> <p>Contactpersoon: Daisy Boers, Bureau Gezondheid, Milieu en Veiligheid, GGD'en Brabant en Zeeland</p>	<p>Bureau GMV (GGD'en Brabant/Zee land)</p>	<p>IRAS, Afdeling Milieukunde Radboud Universiteit Nijmegen,</p>	<p>36 mnd</p>
<p>Projecten gestart 2009</p>	<p>Thema</p>	<p>Onderzoeksorganisatie</p>	<p>Andere betrokkenen organisaties</p>	<p>Duur project</p>

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p14 van 16)

(gefinancierd uit programma ZonMW)							(in maanden)
<p>FRESH - Hoeveel ventilatie is er nodig in klaslokalen om een optimale omgeving te creëren?</p> <p>(Direct gefinancierd door ZonMw, later ondergebracht bij AW-MMK)</p>	<p>Kinderen brengen een groot deel van de dag in school door. De luchtkwaliteit in scholen is echter vaak niet optimaal. Hierdoor kunnen leerlingen en leerkrachten last krijgen van gezondheidsklachten, zoals luchtwegklachten. Met name personen die allergisch zijn, kunnen extra gevoelig reageren. Te weinig frisse lucht heeft ook invloed op concentratie en aandacht. Dit kan weer van invloed zijn op leerprestaties van de leerlingen. In een muffe omgeving is het voor kinderen moeilijker hun aandacht bij de les te houden, dan in een klaslokaal met frisse lucht.</p> <p>FRESH onderzoekt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat de effecten van veel ventilatie in klaslokalen zijn op de luchtweggezondheid van kinderen. • Wat de effecten van veel ventilatie van het klaslokaal zijn op de leerprestaties van kinderen. • Of er verschillen te vinden zijn tussen veel ventilatie en heel veel ventilatie. <p>Om dit te onderzoeken wordt er twee jaar lang geventileerd in groep zeven van basisscholen in de regio's Groningen en Zwolle. Dit gebeurt in de schooljaren 2010 - 2011 en 2011 - 2012. Er wordt een systeem voor mechanische ventilatie geïnstalleerd in de klas. Hiermee kan de ventilatie van de klas heel nauwkeurig worden geregeld.</p> <p>Contactpersoon: Jeannette Rosbach, GGD Groningen</p>				GGD Groningen Universiteit Utrecht	GGD Groningen, GGD IJsselland, Cito	72 mnd
Projecten gestart 2006 (gefinancierd uit programma ZonMW)	Thema	Onderzoeksorganisatie	Andere betrokken organisaties	Duur project (in maanden)	Bruikbaarheid voor beleid	Bruikbaarheid voor praktijk	
<p>Traffic related air pollution and health. Part A: Different ways of traffic participation and influences on exposures and respiratory system</p> <p>(Acroniem: TRAVEL)</p> <p>Contactpersoon: Moniek Zuurbier Moniek.zuurbier@vggm.nl</p> <p>(Direct gefinancierd door ZonMw als on-</p>	Blootstelling luchtverontreiniging in het verkeer en gezondheidseffecten	GGD Gelderland-Midden en IRAS, UU	Cofinanciering VROM. Gemeente Arnhem, Provincie Gelderland, en TNO betrokken bij onderzoek.	53 maanden Promotie Moniek Zuurbier op 5 april 2011	Onderzoek geeft concrete beleidsaanbevelingen hoe blootstelling aan luchtverontreiniging in het verkeer kan worden verlaagd.	<p>Handvatten voor verkeer-, milieu- en RO afdelingen hoe ze blootstelling kunnen verlagen (locaties nieuwe fietsroutes, verkeersdoorstroming, aanbesteding openbaar vervoer).</p> <p>GGD-en kunnen dit opnemen in hun advies naar gemeenten. Daarnaast kunnen GGD-en de resultaten ook gebruiken in advies naar burgers: wat kunnen mensen zelf doen om blootstelling aan luchtverontreiniging in het verkeer te verlagen (andere routes, andere tijdstippen, ander vervoersmiddel).</p>	

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p15 van 16)

<p>derdeel van AW-MMK)</p> <p>Traffic related air pollution and health. Part B: Traffic density and related attributable morbidity in the Netherlands (Noord-Holland and Flevoland)</p> <p>(Acroniem: TRAPAM)</p> <p>Contactpersoon: Marieke Dijkema</p> <p>mdijkema @ggd.amsterdam.nl</p> <p>(Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	<p>Gezondheidseffecten verkeersgerelateerde luchtvervuiling (langdurig)</p>	<p>GGD Amsterdam en IRAS, UU</p>	<p>GGD'en Hollands Noorden, Kennemerland, Zaanstreek-Waterland, Gooi- en Vechtstreek, Flevoland, Rotterdam-Rijnmond, alle gemeenten in de provincies Noord Holland, Flevoland en het Rijnmondgebied, Provincie Noord Holland, Provincie Flevoland, Dienst Milieu en Bouwtoezicht gem. Amsterdam, Dienst Verkeer en Vervoer gem. Amsterdam, Stadsdeel Bos en Lommer (Amsterdam), DCMR milieudienst Rijnmond, RIVM (MGO), VU Amsterdam (EMGO)</p>	<p>56 maanden</p> <p>Promotie Marieke Dijkema 20 dec 2011</p>	<p>Inzicht in modellering luchtkwaliteit, bruikbaar in advisering over meten en rekenen (voor gemeenten actueel beleidsprobleem) en toegepast in advisering op gebied van Ruimtelijke Ordening</p> <p>Inzicht in gezondheidseffecten luchtvervuiling, bruikbaar in prioritering probleem.</p> <p>Inzicht in effectiviteit maatregelen (deelproject gefinancierd buiten programma door gemeente Amsterdam): bruikbaar in directe advisering over welke maatregelen toe te passen om gezondheidsschade door luchtverontreiniging te beperken</p>	<p>Inzicht in modellering: bruikbaar in behandeling van meldingen (burgers) over luchtkwaliteit in hun straat (zorg)</p> <p>Inzicht in gezondheidseffecten: bruikbaar in behandeling van meldingen (burgers) over hun gezondheidsrisico, en beperking daarvan</p> <p>Inzicht in effectiviteit maatregelen (deelproject gefinancierd buiten programma door gemeente Amsterdam): bruikbaar bij het implementeren van maatregelen</p>
<p>Development and communication of environmental health indicators on the local scale</p> <p>Contactpersoon: Loes Geelen</p> <p>l.geelen @ggd-bureaugmv.nl</p> <p>(Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	<p>Indicatoren milieu en gezondheid</p>	<p>Bureau GMV (GGD'en Brabant/Zee-land) en Afdeling Milieukunde Radboud Universiteit Nijmegen-</p>	<p>Gemeente Moerdijk Provincie Noord-Brabant RIVM TNO Havenschap Moerdijk Universiteit Utrecht Planbureau Leefomgeving</p>	<p>54 maanden</p> <p>Datum promotie Loes Geelen op 10 oktober 2013</p>	<p>Ontwikkeling van methoden om invloed van milieufactoren (m.n. stoffen) te kwantificeren. Daardoor kan het begrip gezondheid meer gewogen worden en zullen bijv. scenario's /beleidskeuzes ook afgewogen kunnen worden m.b.t. de invloed op gezondheid. Gezondheid omvat in dezen verloren levensjaren maar ook risicobeleving. Gemeenten kunnen daardoor beter geadviseerd worden door GGD'en.</p>	<p>Ontwikkeling van methoden om invloed van milieufactoren (m.n. stoffen) te kwantificeren. Daardoor kan het begrip gezondheid meer gewogen worden en zullen bijv. scenario's /beleidskeuzes ook afgewogen kunnen worden m.b.t. de invloed op gezondheid. Gezondheid omvat in dezen verloren levensjaren maar ook risicobeleving. GGD'en kunnen gemeenten hierdoor beter adviseren.</p>
<p>Reactive Airways Dys-</p>	<p>Gezond-</p>	<p>GGD (Gro-</p>	<p>UMC Groningen</p>	<p>54 maan-</p>	<p>Inzicht in gezondheidseffecten</p>	<p>Onderzoek geeft handvatten</p>

Overzicht projecten AW MMK, oktober 2018 (p16 van 16)

<p>function Syndrome in communities and first responders exposed to irritants due to chemical incidents and fires</p> <p>Contactp:Frans Greven f.greven @hvd.groningen.nl (Direct gefinancierd door ZonMw als onderdeel van AW-MMK)</p>	<p>heidseffecten van inademen van rook van branden</p>	<p>ningen) en IRAS, UU</p>		<p>den</p> <p>Promotie Frans Greven op 26 april 2011</p>	<p>van het inademen van grote hoeveelheden brandrook; Inzicht in gezondheidseffecten herhaald inademen relatief lagere hoeveelheden brandrook; Bruikbaar in advisering van hulpverleners (brandweer, politie en ambulancediensten), burgers en omstanders bij branden.</p>	<p>voor maatregelen om inademing van rook te voorkomen of te reduceren voor zowel hulpverleners als burgers. De resultaten kunnen gebruikt worden voor risico- en crisiscommunicatie bij incidenten met gevaarlijke stoffen en bij branden.</p>
--	--	----------------------------	--	--	--	---